

Lausunto

18.06.2026

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hytejärjestämistehtävän valvonta).

-

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

Kannatamme vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmän laajentamista niin, että se kattaa laajemmin erityistä tukevat tarvitsevat henkilöt. Määritelmän voisi katsoa kattavan myös osan vammaisten ja muistisairaiden palveluista.

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

Kannatamme esitystä siitä, että palveluntuottajan tulee huolehtia työtehtävien edellyttämästä riittävästä kielitaidosta. Kannatamme tämän tukemiseen etenkin kielikoulutusta, jotta henkilökuntaa voidaan rekrytoida myös Suomen ulkopuolelta. Lain toimeenpanon yhteydessä riittävä kielitaito tulisi määrittää työtehtävien vaatimuksien mukaan. Erilaiset tehtävät sosiaalihuollon palveluissa tarjoavat mahdollisuuden suomen kielen taidoiltaan erilaisille työntekijöille. Kielitaidon kehittyessä myös tehtävien vaatimustasoa voidaan muuttaa.

Oikeus saada palveluita omalla äidinkielellä on tärkeää. Kielellisten oikeuksien toteutumiseen tulee kiinnittää huomiota, eikä niiden valvonta saa perustua ainoastaan kanteluihin, vaan omavalvontasuunnitelmien tulee sisältää pakolliset kielipalvelua koskevat indikaattorit.

Oikeus käyttää äidinkieltään sosiaali- ja terveyspalveluissa on tärkeää paitsi suomen ja ruotsinkielisille, myös saamen kieliä puhuville. Erityisen tärkeää tämä on sellaisten henkilöiden kohdalla, joilla on kognition heikentymää, kuten dementiaa sairastavat.

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista (Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)

-

Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Omavalvonnan raportointi)

-

Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)

Kannatamme esitystä vuokrahenkilöstön rikostaustan selvittämisen mahdollistamisesta. Etenkin heikkokuntoisten ikääntyneiden kanssa läheisessä kontaktissa työskentelevien osalta taustan selvittäminen on tarpeen. Rikostaustan selvittämisessä on kyse paitsi ikääntyneiden fyysisestä turvallisuudesta, myös mahdollisuudesta torjua esimerkiksi lääkevarkauksia.

Vanhuusoikeudellisesti keskeistä on myös ennaltaehkäisevä suojelu. Oikeusturva ei toteudu vain jälkikäteisen valvonnan kautta, vaan rakenteilla, joilla ehkäistään haavoittuvassa asemassa oleviin kohdistuvia riskejä ennakolta. Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, joissa asiakkaan kyky valvoa omia oikeuksiaan on alentunut esimerkiksi muistisairauden vuoksi.

Lisäksi sääntelyn yhdenmukaisuus vakituisen henkilöstön ja vuokratyövoiman välillä on tärkeää, jotta asiakkaiden yhdenvertainen suojelu toteutuu riippumatta palveluntuotannon organisatorisesta muodosta.

Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)

Tiedonsaantioikeutta tulee laajentaa henkilöstöä vuokraaviin yrityksiin. Viranomaisten riittävät tiedonsaantioikeudet ovat välttämättömiä tehokkaan valvonnan toteutumiseksi. Ikääntyneiden palveluissa asiakkaat eivät usein itse kykene valvomaan oikeuksiensa toteutumista. Sen vuoksi julkisen vallan aktiivinen valvontavastuu korostuu.

Kun henkilöstöä hankitaan vuokrausyritysten kautta, valvonnan vaikuttavuus edellyttää, että viranomaisella on mahdollisuus saada tarpeelliset tiedot myös näiltä toimijoilta. Ilman tätä mahdollisuutta valvontaan syntyy rakenteellinen katvealue, joka voisi heikentää asiakkaiden oikeusturvaa sekä vaarantaa palvelujen turvallisuuden ja laadun.

Tiedonsaantioikeuksien laajentaminen tukisi palvelujärjestelmän läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta. Olennaista on, että ikääntyneen henkilön oikeuksien toteutuminen ei riipu siitä, tuotetaanko palvelu omana toimintana, alihankinta- tai vuokratyöjärjestelyin.

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

Pohjanmaan hyvinvointialueesta ehdotetaan kansallista asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijayksikköä, ja tehtävän hoitamiseen ehdotetaan rahoitusta. Hyvinvointialueelle voitaisiin antaa myös erityinen vastuu kielitietoisien asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämisestä. Tuemme tätä, koska alueella on jo osaamista tällä alalla.

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

-

Muut kommenttinne esitysluonnoksesta

Ikääntyneen, palvelun tarjoajasta riippuvaisen ihmisen näkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalainsäädännössä tulisi painottaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevan henkilön tosiasiallista oikeussuojaa, ennakoivaa turvallisuutta sekä palvelujen arjen laadun jatkuvaa valvontaa.

Keskeistä on tunnistaa, että moni iäkäs ei kykene itse tehokkaasti valvomaan oikeuksiaan, tekemään muistutuksia eikä puuttumaan epäasialliseen kohteluun. Valvonnan tulee olla rakenteellisesti aktiivista, eikä pääosin asiakkaan oman ilmoittamisen varaan rakentuvaa.

Kielellisten oikeuksien osalta luonnos on kokonaisuutena hyvä ehdotus, jossa pyritään ratkaisemaan valvontajärjestelmän käytännön ongelmia sekä parantamaan asiakas- ja potilasturvallisuutta useilla osa-alueilla. Emme näe suurempaa ongelmaa ehdotuksessa, joka perustuu nykyiseen lainsäädäntöön ja jossa täsmennetään joitakin termejä.

Sen sijaan suhtaudumme kriittisesti omavalvontaan, jota emme pidä riittävänä. Henkilöstön kielitaito ei itsessään riitä turvaamaan kielilain ja perustuslain mukaisten kielellisten oikeuksien

toteutumista käytännössä. Lisäksi tarvitaan selkeämpiä vaatimuksia kielipalvelun seurannalle, omavalvonnalle, valvonnalle ja dokumentoinnille.

Kallinen Aaron
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens
intresseorganisation PIO rf